

Agnieszka Łozińska-Piekarska

Uniwersytet Technologiczno-Humanistyczny

im. Kazimierza Pułaskiego, Radom

lozinska.piekarska@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1028-1814>

Zasadność zawężenia stosowania przepisów o nieodpłatnym przekazaniu przedmiotów dokonywanym na podstawie art. 232b k.p.k.

<http://dx.doi.org/10.12775/SIT.2021.004>

1. Wstęp

Istotą niniejszego artykułu jest przedstawienie regulacji dotyczących nieodpłatnego przekazywania na podstawie art. 232b ustawy Kodeks postępowania karnego¹ (dalej: k.p.k.) przedmiotów zajętych w trakcie postępowania karnego, które mają znaczenie dla zdrowia lub życia publicznego. Zaprezentowano w nim postulaty w zakresie doprecyzowania treści ww. przepisu i dostosowania go do wymogów konstytucyjnych, a także postulaty *de lege ferenda* odnoszące się do zawężenia jego stosowania.

Przepis art. 232b k.p.k. został wprowadzony art. 14 pkt 1 ustawy o zmianie niektórych ustaw w zakresie systemu ochrony zdrowia związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19

---

¹ Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (tekst jednolity: Dz.U. z 2021 r., poz. 534 ze zm.).

(dalej: ustawa o COVID-19)². Wszedł w życie 31 marca 2020 r. i dotyczy możliwości nieodpłatnego przekazywania przedmiotów zajętych w trybie art. 217 k.p.k. Obejmuje on wydanie i przymusowe odebranie oraz zatrzymanie rzeczy mogących stanowić dowód w sprawie lub podlegających zajęciu w celu zabezpieczenia kar majątkowych, środków karnych o charakterze majątkowym, przepadku, środków kompensacyjnych albo roszczeń o naprawienie szkody. Zawiera regulację czynności procesowej, której istota polega na przejęciu przedmiotów od posiadającej je osoby. Może przyjąć dwie formy – dobrowolną uregulowaną w art. 217 § 1 k.p.k., tj. zatrzymanie, lub przymusową – uregulowaną w art. 217 § 5 k.p.k., tj. odebranie³.

Zgodnie z treścią uzasadnienia ustawy o COVID-19 wprowadzenie art. 232b k.p.k. związane było z koniecznością przeznaczenia zajętych w trybie art. 217 k.p.k. przedmiotów na cele zwalczania epidemii. Niszczenie, sprzedaż lub dalsze przechowywanie przedmiotów mających znaczenie dla zdrowia lub życia publicznego, w tym alkoholu, w sytuacji zagrożenia epidemicznego, byłoby trwonieniem zasobów mających znaczenie dla bezpieczeństwa publicznego i stanowiłoby przejaw marnotrawstwa. Podobnie pozostawienie tych środków w depozycie nie znajdowało uzasadnienia⁴. Z treścią uzasadnienia ustawy o COVID-19 należy się zgodzić, uwzględniając w szczególności istniejący w kraju stan zapotrzebowania na środki dezynfekujące i środki czystości czy też inne przedmioty niezbędne do przeciwdziałania kolejnym zarażeniom, np. rękawiczki jednorazowe czy kombinezony ochronne. Sam asumpt do wdrożenia zmian był zatem słuszny i zasługuje na aprobatę⁵. Nieco odmiennie należy

---

² Ustawa z dnia 31 marca 2020 r. o zmianie niektórych ustaw w zakresie systemu ochrony zdrowia związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, Dz.U. z 2020 r., poz. 567.

³ M. Nawacki, *Komentarz do art. 217 k.p.k.*, w: *Kodeks postępowania karnego. Tom I. Komentarz. Art. 1–424*, red. D. Drajewicz, Warszawa 2020, Legalis.

⁴ Uzasadnienie do ustawy z dnia 31 marca 2020 r. o zmianie niektórych ustaw w zakresie systemu ochrony zdrowia związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, druk sejmowy nr 299, pkt 2.15.

⁵ Na zasadność wprowadzenia omawianego przepisu wskazuje również J. Skorupka w: *Komentarz do art. 232b k.p.k.*, w: *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, red. J. Skorupka, Warszawa 2020, Legalis.

jednak ocenić sposób wprowadzenia trybu przekazywania tych przedmiotów, w szczególności sformułowanie przepisu i brak jego dostosowania do wymogów konstytucyjnych w zakresie dochowania gwarancji przysługujących podmiotom będących właścicielami przedmiotów objętych art. 232b k.p.k.

Rozważania zawarte w niniejszej pracy będą stanowiły próbę wykazania konieczności doprecyzowania omawianego przepisu, dostosowania go do wymogów Konstytucji RP, zasadności zakwalifikowania przyjętego rozwiązania jako formy przypadku oraz przedstawienia postulatów *de lege ferenda* w zakresie zawężenia jego stosowania. W analizie art. 232b k.p.k. nie można pominąć aspektu konstytucyjnego w zakresie ochrony prawa własności, który w omawianym przypadku jawi się jako oczywisty i ma znaczenie dla obudowania tego przepisu właściwymi gwarancjami przysługującymi poszczególnym obywatelom uczestniczącym w tej procedurze.

Obranie tematu przedmiotowego artykułu związane jest z jego aktualnością, tj. wprowadzeniem nowych rozwiązań prawnych, dotychczas nieznanymi polskiemu prawu, które nie zostały jeszcze całościowo omówione przez przedstawicieli doktryny. Mając na uwadze czas, jaki upłynął od wprowadzenia art. 232b k.p.k. do dnia sporządzenia niniejszej analizy, należy wskazać, że praktyka nie doczekała się jeszcze wypracowanych reguł i zasad działania. Ich pojawienie się może znacząco wpłynąć na ostateczną ocenę omawianego trybu.

2. Stan aktualny – możliwość nieodpłatnego przekazywania przedmiotów w związku z COVID-19

Rozważania w zakresie aktualnego stanu prawnego rozpocząć należy od dokonania oceny, czy omawiany przepis powinien pozostać w Kodeksie postępowania karnego. Budzi to uzasadnione wątpliwości w szczególności z uwagi na fakt, że znajdzie on zastosowanie wyłącznie w przypadku spełnienia się ściśle określonych w nim warunków. Jak słusznie wskazuje Jerzy Skorupka, analizowany

„przepis ma charakter epizodyczny, gdyż odnosi się do sytuacji zagrożenia epidemicznego lub stanu epidemii. Zważyć więc należy, że ten stan epidemii w związku z zakażeniami wirusem SARS-CoV-2 ogłoszony został od dnia 20 marca 2020 r. do odwołania”⁶. Prawidłowym rozwiązaniem było zatem pozostawienie przyjętego trybu nieodpłatnego przekazywania przedmiotów w związku ze stanem epidemii w ustawie o COVID-19. Nie można zgodzić się z odmiennymi poglądami, zgodnie z którymi rozwiązaniu temu nie można przypisać charakteru epizodycznego, gdyż ma zastosowanie także w przypadku wystąpienia stanu zagrożenia epidemicznego lub stanu epidemicznego spowodowanego innymi chorobami aniżeli COVID-19⁷. Niezależnie bowiem od rodzaju choroby, z którą związane jest wprowadzenie takiego stanu, nadal pozostaje on sytuacją wyjątkową i przejściową.

Zgodnie z brzmieniem art. 232b § 1 k.p.k. „W stanie zagrożenia epidemicznego lub stanie epidemii zajęte przedmioty mające znaczenie dla zdrowia lub bezpieczeństwa publicznego można nieodpłatnie przekazać podmiotom leczniczym, Państwowej Straży Pożarnej, Siłom Zbrojnym Rzeczypospolitej Polskiej, Policji, Straży Granicznej oraz instytucjom państwowym i samorządowym. Art. 192 Kodeksu karnego wykonawczego stosuje się odpowiednio”. Omawiany przepis wskazuje przesłanki, jakie muszą zostać spełnione dla jego zastosowania. Określa rodzaj przedmiotów, a także podmioty, którym mogą one zostać przekazane. Użycie ogólnego sformułowania „przedmioty mające znaczenie dla zdrowia lub bezpieczeństwa publicznego”, wzbudza uzasadnione wątpliwości. Pozwala na zaliczenie do wskazanej kategorii niemalże wszystkich przedmiotów⁸. O zastosowaniu tego przepisu będą każdorazowo decydowały organy prowadzące postępowanie karne. Istotne znaczenie w tym zakresie będzie zatem miała praktyka.

---

⁶ Ibidem.

⁷ M. Nawacki, *Komentarz do art. 232b k.p.k.*, Legalis.

⁸ Zob. Stanowisko w sprawie uchwalonych w Sejmie dnia 28 marca 2020 r. ustaw o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, <https://kipk.pl/dokumenty/stanowiskokoronawirus.pdf>, s. 9 (dostęp: 22.07.2020 r.).

Warunkami nieodpłatnego przekazania przedmiotów są: 1) wystąpienie stanu epidemicznego lub stanu epidemii, 2) zajęcie przedmiotów w trybie art. 217 k.p.k., 3) zakwalifikowanie przedmiotów jako mające znaczenie dla zdrowia i życia publicznego, 4) brak podstaw do zwrotu rzeczy w trybie przepisów k.p.k. W przypadku łącznego ziszczenia się wyżej wymienionych przesłanek otwiera się możliwość ich nieodpłatnego przekazania właściwym służbom i organom. Podmioty, którym można przekazać te przedmioty, zostały wymienione enumeratywnie. Katalogu tego nie można poszerzyć o inne podmioty i organy, np. prywatne firmy farmaceutyczne produkujące leki⁹. Poszerzenie kategorii podmiotów, będących beneficjentami normy z art. 232b k.p.k., np. o wskazaną powyżej kategorię firm farmaceutycznych, mogłoby okazać się uzasadnione. Wskazany w art. 232b k.p.k. tryb dysponowania zatrzymanymi przedmiotami, z uwagi na ogólnikowość zawartych w nim przesłanek, jak i brak wstrzymania procedury w przypadku wniesienia zażalenia na wydane postanowienie, wywołuje istotne wątpliwości zarówno przedstawicieli doktryny, jak i praktyków.

Pierwsza przesłanka, tj. wystąpienie stanu epidemicznego lub stanu epidemii, jest przesłanką formalną. Niewystarczające jest występowanie licznych zachorowań czy innych stanów związanych z zagrożeniem chorobą zakaźną. Niezbędne jest wprowadzenie stanu epidemicznego lub stanu epidemii. Odpowiednie zastosowanie znajdują w tym przypadku przepisy Ustawy z dnia 5 grudnia 2008 r. o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi¹⁰. Zgodnie z art. 46 ust. 1 ww. ustawy „Stan zagrożenia epidemicznego lub stan epidemii na obszarze województwa lub jego części ogłasza i odwołuje wojewoda, w drodze rozporządzenia, na wniosek państwowego wojewódzkiego inspektora sanitarnego”. Jeżeli zagrożenie epidemiczne lub epidemia występuje na obszarze więcej niż jednego województwa, stan zagrożenia epidemicznego lub stan epidemii ogłasza i odwołuje, w drodze rozporządzenia, minister właściwy do spraw zdrowia w porozumieniu z ministrem właściwym

---

⁹ A. Lach, *Komentarz do art. 232b k.p.k.*, w: *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, red. A. Sakowicz, Warszawa 2020, Legalis.

¹⁰ Tekst jednolity: Dz.U. z 2019 r. poz. 1239 ze zm.

do spraw administracji publicznej na wniosek Głównego Inspektora Sanitarnego. W przypadku COVID-19 mieliśmy do czynienia z wprowadzeniem stanu epidemii w trybie wskazanym w art. 46 ust. 2 ww. ustawy. Część przedstawicieli doktryny kwestionowała prawidłowość zakwalifikowania pojawienia się COVID-19 do stanu epidemii, wskazując na zasadność uznania tego przypadku za stan nadzwyczajny¹¹. Uważam, że kwalifikacja stanu zagrożenia została dokonana prawidłowo.

Druga przesłanka – zajęcie w trybie art. 217 k.p.k. – dotyczy rzeczy mogących stanowić dowód w sprawie lub podlegających zajęciu w celu zabezpieczenia kar majątkowych, środków karnych o charakterze majątkowym, przepadku, środków kompensacyjnych albo roszczeń o naprawienie szkody. Obejmuje to zatem ściśle określone przedmioty uzyskane w toku postępowania karnego. Ustawodawca, nawiązując w ramach wprowadzonej instytucji do art. 217 k.p.k., pozornie umożliwił nieodpłatne przekazanie wskazanych w nim rzeczy. Przekazaniu takiemu nie będą bowiem podlegały środki płatnicze, wartości dewizowe ani też inne przedmioty posiadające wartość dowodową. Środkom płatniczym i wartościom dewizowym trudno przypisać spełnienie warunku posiadania znaczenia dla życia i zdrowia publicznego. Stanowią one wartości, za które dopiero takie rzeczy można nabyć. Wykluczone jest również przekazanie przedmiotów mających wartość dowodową dla toczącego się postępowania. Wynika to z jednej z nadrzędnych dyrektyw obowiązujących w ramach postępowania karnego, ujętej w art. 2 § 1 pkt 1 k.p.k., tj. dyrektywy trafnej reakcji karnej¹². Zakres obiektów podlegających przekazaniu w ramach art. 232b k.p.k. jest zatem odmienny aniżeli wskazany w art. 217 k.p.k.

Omawiany przepis nie zawiera katalogu przedmiotów podlegających nieodpłatnemu przekazaniu. Jako kryterium przy stosowaniu

---

¹¹ Więcej na temat analizy zasadności zakwalifikowania COVID-19 jako stanu epidemii: N. Krej, *COVID-19. Ustawy antykryzysowe. Zbiór przepisów z omówieniem*, Warszawa 2020, Legalis.

¹² Więcej na temat zasady trafnej reakcji karnej: K. Woźniewski, *Zasada trafnej reakcji karnej – art. 2 § 1 pkt 1 k.p.k. po nowelizacji z dnia 27 września 2013 roku*, „Gdańskie Studia Prawnicze” 2015, t. XXXVI, s. 425–434.

tego przepisu wskazano znaczenie dla zdrowia i życia publicznego. Przesłankę tę należy utożsamiać z możliwością zastosowania danych rzeczy do walki z rozprzestrzenianiem się wirusa czy też do utrzymania szeroko pojętego bezpieczeństwa publicznego. Jest to przesłanka skrajnie ogólnikowa. Brak precyzyjnego określenia charakteru i rodzaju przedmiotów, objętych przepisem, daje możliwość dowolności jej interpretacji. Decyzja o ich zakwalifikowaniu do tej grupy mieści się zatem w dyskrecjonalnych kompetencjach organu wydającego rozstrzygnięcie, co zaś nie powinno zdarzyć się w przypadku rozstrzygania o prawie własności. Jak wskazuje się w doktrynie, odpowiednie normy i reguły zostaną wypracowane w praktyce¹³, jednakże już na tym etapie ustawodawca powinien dać większe wytyczne co do zakresu przedmiotowego art. 232b k.p.k. i sposobu interpretacji omawianej przesłanki.

Tryb postępowania w ramach analizowanego przepisu został wskazany w § 2 i 3 art. 232b k.p.k. Postanowienie o nieodpłatnym przekazaniu przedmiotów w toku postępowania przygotowawczego wydaje prokurator, a w toku postępowania sądowego – sąd właściwy do rozpoznania sprawy. Wydanie postanowienia jest zatem możliwe aż do momentu uprawomocnienia się orzeczenia kończącego postępowanie jurysdykcyjne. Wątpliwości budzi jednak uprawnienie prokuratora do wydawania takich decyzji. Skoro w regulacji odniesiono się do instytucji „przepadku”, co do którego orzeka zawsze sąd¹⁴, a obie instytucje dotyczą szeroko pojętego prawa własności, również w zakresie omawianej regulacji wyłączne uprawnienia powinny przysługiwać sądowi¹⁵.

---

¹³ A. Borkowski, *Nieodpłatne przekazanie zajętych przedmiotów w stanie epidemii*, n.ius, Legalis.

¹⁴ Przepisy Kodeksu karnego wprost wskazują, że podmiotem wyłącznie uprawnionym do orzekania o przepadku jest sąd, co wynika m.in. z art. 44 § 1 i 45a § 1 k.k.

¹⁵ Podobne stanowisko: N. Krej, *COVID-19.*, Legalis; Stanowisko Rzecznika Praw Obywatelskich z 30 marca 2020 r. skierowane do Marszałka Senatu w związku z pracami nad ustawą o zmianie ustawy o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych oraz niektórych innych ustaw (<https://www.rpo.gov.pl/sites/default/files/Do%20>

Postanowienie o nieodpłatnym przekazaniu przedmiotów powinno zawierać opis i przeznaczenie rzeczy nim objętych, a także określenie ich beneficjenta. Profitent jest związany treścią wydanego postanowienia. Aktualna treść przepisu nie daje jednak gwarancji braku dalszego rozdysponowywania rzeczy innym podmiotom przy spełnieniu celu, dla którego były pierwotnie przekazane. Słuszne – przy uwzględnieniu zasadności stosowania tej instytucji i jej „nadzwyczajności” – wydaje się wyeliminowanie takich przypadków poprzez jednoznaczne wskazanie w przepisach, że sytuacje takie są zakazane, odmowa zaś przyjęcia takich przedmiotów przez pierwotnego beneficjenta powinna wiązać się z natychmiastowym uchYLENIEM lub zmianą wydanego postanowienia przez wskazanie innego podmiotu przez organ sądowy. Dalsze rozdysponowywanie rzeczy objętych pierwotnym postanowieniem jest wadliwym działaniem i może doprowadzić do licznych nadużyć, przy jednoczesnym braku zapewnienia podstaw prawnych do ewentualnego dochodzenia roszczeń od kolejnych nabywców.

Na wydane w trybie art. 232b k.p.k. postanowienie o nieodpłatnym przekazaniu przedmiotów osobom, których uprawnienia zostały naruszone wydanym postanowieniem, przysługuje zażalenie. W toku postępowania przygotowawczego może z niego skorzystać podejrzany, a w toku postępowania sądowego oskarżony oraz osoby, które podnoszą roszczenia wobec tych rzeczy. Zażalenie ma względnie suspensywny charakter, gdyż jego wniesienie nie tamuje wykonania postanowienia. Brak wstrzymania wykonania postanowienia pomimo wniesienia zażalenia niewątpliwie ogranicza prawo własności osób, do których przedmioty podlegające dyspozycji przepisu art. 232b k.p.k. należą, a także osób, które mogą rościć sobie do nich prawa. Brak wstrzymania wykonania postanowienia, choć uzasadniony koniecznością podejmowania szybkich działań w celu zapobieżenia rozprzestrzeniania się wirusa, na późniejszym etapie utrzymywania stanu zagrożenia epidemicznego lub stanu epidemii nie jest uargumentowany. W uzasadnieniu ustawy

o COVID-19 powoływano się m.in. na konieczność podjęcia szybkich działań związanych ze zwalczaniem epidemii lub stanu epidemiologicznego¹⁶, co mogłoby okazać się zasadne przy krótkotrwałym stosowaniu takich przepisów bądź w początkowej fazie występowania ww. stanów. Obecnie trudno jednak przewidzieć, czy przepisy te będą miały charakter jedynie efemeryczny i zostaną uchylone wraz z ustaniem COVID-19, czy też zagoszczą na stałe w ustawodawstwie krajowym¹⁷.

Zajęcie przedmiotów dokonane na podstawie omawianego trybu, przy braku wprowadzenia odpowiednich obostrzeń, może godzić w prawo własności. Niezmiernie ważne jest, aby jego utrzymanie obwarowane było ściśle określonymi warunkami. Brak doprecyzowania przedmiotowej regulacji może bowiem doprowadzić do naruszenia przepisów rangi konstytucyjnej, w szczególności art. 21 ust. 2 i art. 64 Konstytucji RP, odnoszących się do prawa własności¹⁸. Pierwszy z nich odnosi się do zasady ochrony własności, drugi zaś do samego prawa własności. Artykuł 64 Konstytucji RP stanowi wzorzec dla przyjmowanych przez ustawodawcę rozwiązań legislacyjnych urzeczywistniających wolność majątkową¹⁹. Wprowadzane rozwiązania prawne, godzące w prawa przewidziane w Konstytucji RP, powinny podlegać każdorazowo wyważeniu pod kątem ważności poszczególnych dóbr prawnie chronionych.

Instytucja przepadku znana na gruncie polskiego Kodeksu karnego, uregulowana została w art. 44 k.k.²⁰ Według jego brzmienia sąd orzeka przepadek przedmiotów pochodzących bezpośrednio z przestępstwa i może orzec lub orzeknie, o ile wynika to z ustawy, przepadek tych, które służyły lub były przeznaczone do popełnie-

---

¹⁶ A. Borkowski, *Nieodpłatne*, Legalis.

¹⁷ N. Krej, *COVID-19*, Legalis.

¹⁸ Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz.U. Nr 78, poz. 483 ze zm.).

¹⁹ K. Zaradkiewicz, *Komentarz do art. 64 Konstytucji*, w: *Konstytucja RP. Tom I. Komentarz do art. 1–86*, red. M. Safjan, L. Bosek, Warszawa 2016, Legalis.

²⁰ Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (tekst jednolity: Dz.U. z 2020 r. poz. 1444).

nia przestępstwa²¹. Na gruncie orzecznictwa Sądu Najwyższego do pierwszej kategorii zalicza się przedmioty, których warunkiem uzyskania jest realizacja znamion określonego przestępstwa²². Zgodnie jednak z art. 44 § 5 k.k. przepadek nie orzeka się, jeżeli rzeczy te podlegają zwrotowi pokrzywdzonemu lub innemu uprawnionemu podmiotowi. Przepadek polega zatem na przejściu prawa własności na rzecz Skarbu Państwa z chwilą uprawomocnienia się wyroku, w ramach którego orzeczono przepadek. Aktualnie Kodeks karny przewiduje również przepadek przedsiębiorstwa i korzyści majątkowych. Wprowadzając omawianą instytucję, ustawodawca nadał jej nieco odmienny od przepadku charakter, na co wskazuje odniesienie się w treści art. 232b k.p.k. do instytucji przepadku. Ponadto nie wszystkie kategorie przedmiotów podlegające przepadkowi będą mogły zostać nieodpłatnie przekazane w ramach art. 232b k.p.k. Podstawą zastosowania przepadku jest bowiem wydanie merytorycznego rozstrzygnięcia wskazującego na to, iż rzeczy te pochodzą lub mogą pochodzić z przestępstwa. Odmiennie natomiast nieodpłatne przekazanie przedmiotów można zastosować jeszcze przed wydaniem rozstrzygnięcia co do *meritum* w tym zakresie, co wydaje się nieprawidłowym rozwiązaniem. Instytucję z art. 232b k.p.k. powinno się, podobnie jak przepadek, powiązać z merytorycznym rozstrzygnięciem o pochodzeniu takich przedmiotów z przestępstwa. Postuluje się zatem usprawnienie procedury karnej w tym zakresie poprzez np. jej przyspieszenie.

Pomimo nawiązania w art. 232b k.p.k. do instytucji przepadku i utożsamiania go przez część przedstawicieli doktryny z tą formą należy podkreślić, że takie działanie wydaje się nieprawidłowe²³. Mechanizm przyjęty w ramach art. 232b k.p.k. jest rozwiązaniem tymczasowym – do przekazania przedmiotów dochodzi w ramach

---

²¹ Szerzej na temat podstaw przepadku: P. Gensikowski, w: *Środki karne, przepadek i środki kompensacyjne w znowelizowanym Kodeksie karnym*, red. P. Daniluk, Warszawa 2017, s. 363–375.

²² Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 15 kwietnia 2008 r., II KK 29/08, „Prokuratura i Prawo” 2008, nr 10, poz. 2.

²³ Tożsamy pogląd wyraża: M. Nawacki, *Komentarz do art. 232b k.p.k.*, Legalis.

toczącego się postępowania. Nie stanowi ono zatem ostatecznego rozstrzygnięcia co do praw majątkowych przysługujących osobom i dlatego nie może stanowić formy przepadku w rozumieniu art. 46 Konstytucji RP. Zgodnie z jego brzmieniem „Przepadek rzeczy może nastąpić tylko w przypadkach określonych w ustawie i tylko na podstawie prawomocnego orzeczenia sądu”. Na gruncie Konstytucji RP przepadek jest traktowany jako pozbawienie podmiotu własności rzeczy. Stanowi formę dopuszczalnej ingerencji w prawo własności zagwarantowane w art. 64 ust. 1 Konstytucji RP. Zawiera konstytucyjne ograniczenia i warunki pozbawiania podmiotów przysługującego im prawa własności. Wykracza poza granice ingerencji w to prawo określone w art. 64 ust. 3 i art. 31 ust. 3 Konstytucji RP²⁴. Odnosząc powyższe treści do brzmienia omawianej instytucji, należy stwierdzić, że nie stanowi ona ostatecznego rozstrzygnięcia o pozbawieniu podmiotu prawa własności. Dotyczy sytuacji przejściowej, tj. dokonywanej z uwagi na nadzwyczajne okoliczności jeszcze przed merytorycznym rozstrzygnięciem toczącego się postępowania karnego. W tych przypadkach, gdy przedmioty te zostaną następnie zużyte w ramach przekazania i nie będzie możliwości ich zwrotu, można próbować obronić tezę o zakwalifikowaniu takich sytuacji do form przepadku. Jednakże, gdy przedmioty te podlegają następnie zwrotowi, to przepadek w ścisłej postaci nie następuje, a wyjęcie spod władztwa jest wyłącznie przejściowe.

Przy dokonywaniu oceny wprowadzonego rozwiązania nie można pominąć aspektu wyważenia poszczególnych wartości chronionych analizowanymi przepisami. O ile bowiem prawo własności jest wartością nadrzędną, jest ono chronione zarówno przepisami krajowymi, jak i międzynarodowymi, o tyle nie jest to prawo bezwzględne i może podlegać ograniczeniom. Choć w Europejskiej konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności²⁵ brak regulacji odnoszących się wprost do prawa własności, jest ono

---

²⁴ T. Sroka, *Komentarz do art. 46 Konstytucji RP*, w: *Konstytucja RP. Tom I. Komentarz do art. 1–86*, red. M. Safjan, L. Bosek, Warszawa 2016, Legalis.

²⁵ Konwencja o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności sporządzona w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r., zmieniona następnie Protokołami nr 3, 5 i 8 oraz uzupełniona Protokołem nr 2 (Dz.U. 1993 r. Nr 61, poz. 284).

rozpatrywane w ramach orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka²⁶. Zgodnie z art. 1 Protokołu nr 1 do EKPC z dnia 20 marca 1952 r.: „każda osoba fizyczna i prawna ma prawo do poszanowania swego mienia. Nikt nie może być pozbawiony swojej własności, chyba że w interesie publicznym i na warunkach przewidzianych przez ustawę oraz zgodnie z ogólnymi zasadami prawa międzynarodowego. Powyższe postanowienia nie będą jednak w żaden sposób naruszać prawa państwa do stosowania takich ustaw, jakie uzna za konieczne do uregulowania sposobu korzystania z własności zgodnie z interesem powszechnym lub w celu zabezpieczenia uiszczania podatków bądź innych należności lub kar pieniężnych”²⁷. Niewątpliwie walka z rozprzestrzenianiem się wirusa może zostać utożsamiona z interesem powszechnym, jakim jest zdrowie i życie ludzkie, i w takim przypadku może zostać ono uznane za wartość nadrzędną.

Kolejnym zarzutem omawianej instytucji jest brak określenia podstaw do zwrotu zajętych i przekazanych przedmiotów. Powyższe stanowi istotny mankament. Na gruncie aktualnie obowiązujących przepisów istnieje co prawda możliwość późniejszego dochodzenia odszkodowania w przypadku nieuzasadnionego zajęcia i przekazania rzeczy, jednakże z całą stanowczością tryb ten jest czasochłonny, wymagający zaangażowania środków i skorzystania z pomocy prawnej²⁸. Odpowiednie zastosowanie znajdzie wówczas art. 192 Kodeks karnego wykonawczego (dalej: k.k.w)²⁹. Zgodnie z jego brzmieniem „W razie uchylecia orzeczenia o przepadku, jego darowania lub zwolnienia rzeczy w wyniku wniesionego powództwa składniki

---

²⁶ Europejski Trybunał Praw Człowieka wielokrotnie, wydając swoje orzeczenia, stwierdzał, że ingerencja w prawo własności powinna mieć podstawę w prawie krajowym i zachowywać równowagę pomiędzy ogólnymi interesami społeczeństwa a ochroną podstawowych praw jednostki (zob. wyrok ETPC z dnia 9 czerwca 2005 r. w sprawie Baklanov przeciwko Rosji, skarga nr 68443/01, pkt 39–41; z dnia 24 lipca 2012 r. w sprawie Nowakowski przeciwko Polsce, skarga nr 55167/11, pkt 47 i 50 – dostępne w bazie HUDOC).

²⁷ Dz.U. z 1995 r. Nr 36, poz. 175 ze zm.

²⁸ A. Borkowski, *Nieodpłatne*, Legalis.

²⁹ Ustawa z dnia 6 czerwca 1992 r. – Kodeks karny wykonawczy (tekst jednolity: Dz.U. z 2020 r., poz. 523).

mienia przejęte w trakcie wykonania przypadku zwraca się uprawnionemu. W razie niemożności zwrotu Skarb Państwa odpowiada za szkodę, którą poniósł uprawniony”. Tym samym w przypadku uchylecia postanowienia o przekazaniu, o ile przedmioty te nie zostały jeszcze wykorzystane, należy wystąpić o ich zwrot. Jeżeli zaś zostały już wykorzystane, Skarb Państwa poniesie odpowiedzialność za szkodę, jaką poniósł poszkodowany³⁰. Choć część przedstawicieli doktryny uznaje, że odniesienie się przez ustawodawcę do art. 192 k.k.w. stanowi zabezpieczenie prawa majątkowego osób, którym przysługują roszczenia do zajętych przedmiotów³¹, stanowisko takie jest negowane przez praktyków i społeczeństwo. Brak szybkiego dochodzenia odszkodowania w zakresie naruszonych praw obniża poziom zaufania obywateli do organów państwowych. Ponadto art. 192 k.k.w. nie stanowi przesłanki do żądania zwrotu przekazanych przedmiotów ani też nie daje podstaw kierowania roszczeń w stosunku do beneficjenta, który z nich skorzystał³².

3. Postulaty zmian – propozycje doprecyzowania przepisu, dostosowania jego treści do wymogów Konstytucji RP oraz zawężenia jego stosowania

Jak wskazano powyżej, omawiany przepis ma charakter epizodyczny. Możliwość jego długotrwałego stosowania, przy uwzględnieniu aktualnego brzmienia, może powodować liczne nadużycia, a nadto stanowić przejaw niezgodności z gwarancjami ujętymi w Konstytucji RP, w szczególności wynikającymi z jej art. 46. Choć jak wskazano powyżej, omawiana instytucja nie powinna być wprost utożsamiana z przypadkiem, gdyż nie stanowi ostatecznego rozstrzy-

---

³⁰ A. Lach, *Komentarz do art. 232b k.p.k.*, w: *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, red. A. Sakowicz, Warszawa 2020, Legalis.

³¹ M. Nawacki, *Komentarz do art. 232b k.p.k.*, Legalis.

³² Zob. M. Nawacki, *Komentarz do art. 232b k.p.k.*, Legalis.

gnięcia o prawach osób, którym one przysługują, powinna korzystać z gwarancji tożsamyh z tymi przysługującymi przypadkowi. Mając bowiem na uwadze wagę tej normy, zasadne byłoby, aby o jej stosowaniu decydował wyłącznie sąd – po uprawomocnieniu się kończącego sprawę orzeczenia. W takim przypadku wykluczone zostaną sytuacje, w których nie zostało jeszcze ustalone, czy przedmioty te faktycznie pochodzą z przestępstwa, służyły mu lub były przeznaczone do jego popełnienia. Należy również rozważyć wprowadzenie odgórnie ustalonych krótkich ram czasowych dla wydania merytorycznego rozstrzygnięcia w ww. zakresie, jak i okresu rozpoznania zażalenia złożonego na wydane postanowienie wprost w przepisach rangi ustawowej, a także zmiany jego charakteru na suspensywny. Propozycje te stanowią *de facto* zawężenie możliwości stosowania omawianej instytucji, wprowadzając jednocześnie wyższe gwarancje osób zainteresowanych.

Jednym z postulatów, który pojawił się już na gruncie doktryny, jest ten wysuwany przez Andrzeja Borkowskiego, zgodnie z którym omawiana regulacja powinna zostać zawężona wyłącznie do przedmiotów pochodzących z przestępstwa i następnie podlegających przypadkowi³³. Propozycja ta zasługuje na aprobatę, choć w ocenie autora pracy wymaga poszerzenia. Wyeliminuje ona bowiem sytuacje wykorzystywania nieprzydatnych dowodów rzeczowych. Zmniejszy też liczbę zażeń składanych na postanowienia o nieodpłatnym przekazaniu przedmiotów, natomiast nie rozwiąże wszystkich problemów sygnalizowanych w opracowaniu.

Nieodpłatne przekazanie przedmiotów mających znaczenie dla zdrowia lub życia publicznego, a pochodzących z przestępstwa bądź zajętych w trybie art. 219 k.p.k. jest uzasadnione przede wszystkim możliwością ich wykorzystania w placówkach medycznych, specjalistycznych i naukowych. Ich niszczenie – w przypadku występującego stale zapotrzebowania na nie – wskazuje na brak stosowania w tym zakresie ekonomiki i świadczy o przejawach marnotrawstwa, o których wspomniano w treści uzasadnienia ustawy o COVID-19. Liczne przedmioty, takie jak alkohol, leki czy środki

---

³³ A. Borkowski, *Nieodpłatne*, Legalis.

chemiczne, choć pochodzą z przestępstwa, mogą zostać ponownie wykorzystane. Zasadne byłoby stworzenie szczegółowej procedury w zakresie ich oznaczenia, przekazania i zaprotokołowania ich wykorzystania, co pozwoliłoby na zminimalizowanie występowania w tym zakresie nadużyć.

Oczywiste jest, że omawiane przepisy muszą być ściśle określone na gruncie ustawowym i doprecyzowane na gruncie przepisów wykonawczych. Powinny one zawierać jak najmniej zwrotów niedookreślonych czy też niejednoznacznych. Konieczne jest zminimalizowanie możliwości pojawienia się różnej praktyki ich stosowania czy też występowania dowolności i nadużyć ze strony organów prowadzących postępowanie karne. Regulacje powinny wprost określać, jakie rzeczy mogą zostać zakwalifikowane do grupy mających znaczenie dla życia i zdrowia publicznego. Zasadne byłoby doprecyzowanie przepisu bądź przez odniesienie się do enumeratywnie wyliczonych przedmiotów, co przy uwzględnieniu szybkiej ewolucji mogłoby okazać się znacznie utrudnione, bądź też do ich przykładowej listy poszerzonej o opis cech, jakie powinny być spełnione w przypadku nieodnalezienia takiego przedmiotu w wykazie. Należy rozważyć wprowadzenie przepisów wykonawczych, w których znalazłyby się szczegółowe wytyczne co do charakteru tych rzeczy. Przyjęcie takich aktów niezależnie od treści ustawowych uchroniłoby regulacje przed nadmierną objętością i brakiem ich przejrzystości. Konieczne wydaje się również poszerzenie grupy podmiotów i organów, na rzecz których można dokonać nieodpłatnego przekazania – w tym zakresie również postuluje się odniesienie do aktów wykonawczych. Niewątpliwie grupa beneficjentów powinna zostać powiększona o podmioty naukowo-badawcze, zajmujące się wykształceniem, i prowadzące ośrodki pomocy, domy samotnej matki, domy dziecka czy przytułki i noclegownie dla osób bezdomnych. Same warunki zajęcia i przekazania tych rzeczy powinny zostać wskazane w Kodeksie postępowania karnego.

Zasadna jest również zmiana aktualnie istniejącego przepisu w zakresie wstrzymania wykonania postanowienia o przekazaniu rzeczy do czasu rozpoznania złożonego zażalenia, a także wprowadzenie możliwości zwrotu uprzednio zajętych przedmiotów po

spełnieniu określonych w ustawie warunków. Odgórnie przyjęty szybki tryb umożliwiający dochodzenie odszkodowania w przypadku niezasadnego zajęcia przedmiotów jest niezbędny dla ochrony praw obywateli, w tym przysługującego im prawa własności, zawartego w Konstytucji RP.

Po wprowadzeniu wyżej przedstawionych postulatów można również rozważyć zasadność poszerzenia stosowania tego przepisu na sytuacje nieobjęte stanem zagrożenia epidemicznego lub stanem epidemii, jednakże wyłącznie w stosunku do przedmiotów pochodzących z przestępstwa, które powinny podlegać przypadkowi na mocy prawomocnego orzeczenia sądu.

4. Podsumowanie

Reasumując, wprowadzenie omawianej instytucji do porządku krajowego było w pełni uzasadnione z punktu widzenia zarówno ekonomiki, jak i potrzeb społeczeństwa. Czas obowiązywania stanu zagrożenia epidemicznego wskazuje jednak na konieczność jego doprecyzowania w celu ochrony praw obywateli. Warunkiem niezbędnym do dalszego stosowania art. 232b k.p.k. jest jego dookreślenie. Aktualna treść tego przepisu jest bowiem nieprecyzyjna, a zastosowane w nim przesłanki – nieostre. Na problem braku przejrzystości tego przepisu wskazuje m.in. Andrzej Borkowski, który uważa, że jego ogólnikowe sformułowanie nie gwarantuje ostrożnego stosowania³⁴, co powinno w takich przypadkach być regułą. Wprowadzenie klarownych zasad i warunków przekazywania takich przedmiotów, a także ich rodzaju może przyczynić się do wzmocnienia części dziedzin państwowych i bardziej uzasadnionego wykorzystywania istniejących zasobów.

---

³⁴ Ibidem.

STRESZCZENIE

Zasadność zawężenia stosowania przepisów
o nieodpłatnym przekazaniu przedmiotów
dokonywanym na podstawie art. 232b k.p.k.

Artykuł dotyczy omówienia trybu nieodpłatnego przekazania przedmiotów mających znaczenie dla zdrowia i życia publicznego, wprowadzonego do przepisów k.p.k. w związku ze zwalczaniem COVID-19. Przedstawiono w nim szczegółowo warunki, jakie muszą zostać spełnione w celu skorzystania z trybu wskazanego w art. 232b k.p.k., a także zasygnalizowano konieczność jego doprecyzowania. Jako główne postulaty wskazano ograniczenie podmiotów wydających postanowienie o nieodpłatnym przekazaniu przedmiotów do organów sądowych, poszerzenie listy beneficjentów, którym można je przekazać, a także samej listy przedmiotów, które powinny zostać zakwalifikowane jako posiadające znaczenie dla zdrowia i życia publicznego. Zaproponowano wprowadzenie zasad wstrzymania wykonania postanowienia o nieodpłatnym przekazaniu przedmiotów do czasu rozpoznania wniesionego na nie zażalenia, a także szybkiej procedury uzyskania odszkodowania w przypadku naruszenia prawa własności.

Słowa kluczowe: nieodpłatne przekazanie przedmiotów; zdrowie; życie publiczne; COVID-19

SUMMARY

The legitimacy of restricting the application
of the provisions on free of charge the transfer of items
made pursuant to art. 232b of the Code of Criminal Procedure

The article discusses the free transfer of items of importance to health and public life, introduced to the provisions of the Code of Criminal Procedure. in connection with combating COVID-19. It presents in detail the conditions that must be met in order to use the procedure indicated in the provision of Art. 232b of the Code of Criminal Procedure, and it was also proposed to clarify it. The main demands were to limit the entities issuing the decision on the free transfer of items to judicial authorities, to clarify the list of entities to which these items can be transferred, as well as the

list of items that should be classified as significant for health and public life. Another postulate is the introduction of the rules of suspending the execution of the decision on free handover of items until the complaint is examined, as well as the introduction of a quick procedure for obtaining compensation in case of infringement of the ownership right.

Keywords: free of charge handing over of items; health; public life; COVID-19

BIBLIOGRAFIA

- Borkowski A., *Nieodpłatne przekazanie zajętych przedmiotów w stanie epidemii*, n.ius, Legalis.
- Gensikowski P., w: *Środki karne, przepadek i środki kompensacyjne w nowelizowanym Kodeksie karnym*, red. P. Daniluk, Warszawa 2017.
- Krej N., *COVID-19. Ustawy antykryzysowe. Zbiór przepisów z omówieniem*, Warszawa 2020, Legalis.
- Lach A., *Komentarz do art. 232b k.p.k.*, w: *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, red. A. Sakowicz, Warszawa 2020, Legalis.
- Nawacki M., *Komentarz do art. 217 k.p.k.*, w: *Kodeks postępowania karnego. Tom I. Komentarz. Art. 1–424*, red. D. Drajewicz, Warszawa 2020, Legalis.
- Nawacki M., *Komentarz do art. 232b k.p.k.*, w: *Kodeks postępowania karnego. Tom I. Komentarz. Art. 1–424*, red. D. Drajewicz, Warszawa 2020, Legalis.
- Skorupka J., *Komentarz do art. 232 b k.p.k.*, w: *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, red. J. Skorupka, Warszawa 2020, Legalis.
- Sroka T., *Komentarz do art. 46 Konstytucji RP*, w: *Konstytucja RP. Tom I. Komentarz do art. 1–86*, red. M. Safjan, L. Bosek, Warszawa 2016, Legalis.
- Woźniewski K., *Zasada trafnej reakcji karnej – art. 2 § 1 pkt 1 k.p.k. po nowelizacji z dnia 27 września 2013 roku*, „Gdańskie Studia Prawnicze” 2015, t. XXXVI.
- Zaradkiewicz K., *Komentarz do art. 64 Konstytucji*, w: *Konstytucja RP. Tom I. Komentarz do art. 1–86*, red. M. Safjan, L. Bosek, Warszawa 2016, Legalis.